

Windmolens in Groningen wel duurzaam, niet groen

Aart van der Spoel

Jaren geleden zat ik in Lauwersoog bij een stevige NW-wind naar zeevogels te kijken. Een van de meest verrassende en soms spectaculaire bezigheden voor een vogelaar. Tussen alle leuke zeevogelsoorten kwam schuin tegen de wind in een Zilvermeeuw aanzien. Er stonden toen langs de havenrand nog vier windmolens. Mogelijk zocht de meeuw de luwte van de haven, maar helaas ... een luide klap en het stoffelijk overschot viel in twee delen in het water; getroffen door een wiek. Later zag ik nog eens een Zwarte Wouw in de Eemshaven die door de luchtdrukverschillen, veroorzaakt door de wieken, 'slechts een buiteling maakte' en het er levend van af bracht. Onlangs zagen 200 vogelaars in Engeland hoe een zeldzame Stelkstaartgierzwaluw voor hun ogen getroffen werd door een wiek van een molen; een akelig gezicht. Gelukkig is men niet vaak getuige van een aanvaring, maar onder de molens zijn niet zelden, al dan niet complete, vogelkadavers te vinden.

Verspreid in de provincie staan een aantal windmolenparken. Ook staan hier en daar enkele solitaire molens. De provincie Groningen voert het beleid dat windmolens geconcentreerd en zo veel mogelijk op industrieterreinen geplaatst moeten worden. Vanuit het oogpunt van de schoonheid van het landschap een goed beleid. Of het logisch was dat het industrieterrein Eemshaven, grenzend aan het internationale natuurgebied de Waddenzee, volgezet is met molens is maar de vraag. Momenteel is dit een van de grootste windmolenparken van Nederland en actueel is de discussie of het park nog uitgebreid moet worden.

Actueel is de discussie of het park nog uitgebreid moet worden

In de GG jaargang 39 no. 2 (Fontijn en Van der Spoel) wordt verslag gedaan van vogeltrektellingen in en nabij de Eemshaven. In het artikel valt te lezen hoe miljoenen (trek)vogels lang de kust vliegen. Omdat het Eemshavengebied een uitstekende punt van het meest noordelijke stukje vasteland vormt, vindt hier stuwingsplaats. Vogels volgen (vooral in het voorjaar) de kust of komen vanzelf bij die kust terecht. Als in een trechter komen ze in het Eemshavengebied terecht, waar ze vaak de oversteek wagen. Een groot aantal vogels vliegt om het windmolenpark heen. Een ander deel lukt dit niet, bijvoorbeeld door harde wind, of ziet de gevaren van de naar beneden klappende wieken niet. Gezien de geografische ligging

In de Eemshaven worden jaarlijks tussen de 2400 en 6000 vogels door wieken gedood

van de Eemshaven en de daaruit voortvloeiende vogelbewegingen, lijkt de Eemshaven niet de beste plek voor een windmolenpark.

Onderzoek naar slachtoffers

Bij de vergunningverlening naar de eigenaren van de molens is toentertijd door de overheid op grond van de NB-wet vastgesteld dat gemonitord moet worden hoeveel vogels het slachtoffer worden van de wieken. Daar is in de Eemshaven nu drie jaar onderzoek naar gedaan. Bij windpark Delfzijl-Zuid is vijf jaar onderzoek gedaan.

In de Eemshaven worden jaarlijks tussen de 2400 en 6000 vogels gedood door de wieken van de windturbines. Dat hebben onderzoekers van Ecologisch Onderzoeksbureau Altenburg en Wymenga berekend. Drie jaar lang hebben zij onder de molens naar windmolenslachtoffers gezocht. Vaak vonden zij doormidden gehakte vogels, soms vogels zonder letsel. Aannemelijk is dat het hier ook om windmolenslachtoffers gaat; zo vaak vind je geen dode vogels in het veld. Vogels die door een roofdier gepakt waren of een verkeersslachtoffer leken te zijn, zijn natuurlijk niet meegeteld.

Uit het aantal slachtoffers dat gevonden is, kan berekend worden wat het werkelijke aantal slachtoffers is. Niet alle dode vogels worden namelijk gevonden. Vooral kleinere vogels verdwijnen snel door aaseters als vossen, ratten en kraaien of worden gewoon

Turbine	Soort	Cat.	Datum
R17	Roerdomp	2	31-8-2009
R17	Zilvermeeuw	1	10-12-2009
R17	Meerkoet	1	21-1-2010
R17	Fazant	1	10-5-2010
R17	Kleine mantelmeeuw	1	13-7-2010
R17	Kokmeeuw	1	17-8-2010
R17	Kleine mantelmeeuw	2	17-8-2010
R17	Kleine mantelmeeuw	2	17-8-2010
R17	Kokmeeuw	1	18-8-2011
R17	Kokmeeuw	1	20-9-2011
R17	Zangvogel spec.	1	3-10-2011
R18	Zilvermeeuw	1	19-2-2009
R18	Fazant	1	29-9-2009
R18	Waterral	2	23-2-2010
R18	Roerdomp	1	12-4-2010

Een kolom uit de lijst met gevonden slachtoffers A&W-rapport 1748. Cat. 1 is een mogelijk slachtoffer, cat. 2 is een zeker slachtoffer

niet gevonden. De onderzoekers hebben met proeven de vindkans berekend en onderzoek gedaan naar de verdwijntijden van de kadavers. Ze hebben hiervoor zelfs kadavers uitgelegd. Uiteindelijk kwamen ze met een marge op deze gemiddelde hoge aantallen.

Het gaat bij deze slachtoffers vooral om zangvogels, maar ook om meeuwen, ganzen en eenden. Het aantal gevonden roofvogels en uilen was ook onverwacht hoog.

Het onderzoeksbureau heeft op dezelfde manier onderzoek gedaan naar slachtoffers in windpark Delfzijl-Zuid. Dit windpark is kleiner en ligt verder van de kust af. Per molen werden hier zeven keer minder slachtoffers gevonden! Maar ook hier vliegen jaarlijks honderden vogels zich te pletter.

Conclusies

Binnen het windpark Eemshaven leveren 52 molens van Essent per jaar 470.000 MWh aan elektriciteit. Dit is elektriciteit voor 135.000 gemiddelde huishoudens. Graag wil men deze hoeveelheid als 'een mooie opbrengst' presenteren. Omdat mensen zich iets voor kunnen stellen bij het gebruik van een huishouden, wordt hier vaak mee vergeleken (www.essent.nl). Deze opbrengst levert zeker een bijdrage, maar of het ook substantieel iets bijdraagt aan een beperking van de CO₂-uitstoot valt te betwijfelen. Van de totale hoeveelheid gebruikte energie in Nederland (gas, olie, steenkool e.d.) wordt minder dan 5% aangewend als elek-

Van de totale hoeveelheid gebruikte energie in Nederland wordt minder dan 5% aangewend als elektriciteit voor huishoudens.

tricititeit voor huishoudens. De besparing is daardoor dan ook zeer gering. Als we bijvoorbeeld de opbrengst van het gehele park (ongeveer 228.000 huishoudens) vergelijken met het verbruik van Aldel, de aluminium-fabriek vlak bij windpark Eemshaven, dan krijg je een heel ander beeld. De energie die de 88 grote molens in een jaar opwekken, verbruikt deze ene fabriek in minder dan een half jaar!

Moeten we dan maar niets doen? Nee, zeker niet. Zonne-energie, in de vorm van elektriciteit of warm water, is een toepassing die weinig of geen overlast oplevert. Het levert op het totale gebruik helaas ook geen grote bijdrage. Wel maakt het mensen energiebewuster en wordt het vaak direct aangewend voor de gebruiker. Er zijn verder nog veel nuttige toepassingen die oplossingen bieden voor het energieprobleem, maar voor de geweldige hoeveelheid die we nu gebruiken zijn gewoon geen alternatieven. Als we af willen, en dat moeten we, van fossiele brandstoffen, dan zit er maar één ding op: besparen, besparen en besparen. De grote offers die we nu brengen met de vele slachtoffers, de aantasting van het landschap en een niet aflatende subsidiestroom zijn niet de beste oplossingen. Uitbreiding van het windpark Eemshaven is zeker uit den boze.

Natuur, milieu, duurzaam en groen worden vaak in één adem genoemd. Duurzame energieopwekking valt te verkiezen boven luchtvervuiling en CO₂-uitstoot. Als deze duurzame energieopwekking gepaard gaat met duizenden vogelslachtoffers per jaar, dan is de natuur hier niet mee gediend. Een windmolenpark, zeker in de Eemshaven of langs de kust, is daarom niet groen!

Literatuur

- De Bosatlas van de energie 2012 – Noordhoff Uitgevers Groningen
- De Grauwe Gors jaargang 39 no. 2 Avifauna Groningen
- Monitoring aanvaringsslachtoffers Windpark Westereems 2009-2010 A&W-rapport 1442
- Monitoring vogelaanvaringen Windpark Delfzijl-Zuid 2006-2011 A&W-rapport 1656
- Vervolgonderzoek naar vogelslachtoffers windturbines Windpark Westereems 2010-2011 A&W-rapport 1584
- Vervolgonderzoek vogelaanvaringen Windpark Eemshaven 2011-2012 A&W-rapport 1748
- www.essent.nl

Aart van der Spoel – Groningen
avanderspoel@home.nl